

DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-28>
УДК 35:071.2

*Суворов Валентин Павлович,
кандидат наук з державного управління,
асистент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я
Харківського національного медичного університету,
проспект Науки, 4, м. Харків, 61000, Україна
e-mail: vip.suvorov@gmail.com <https://orcid.org/0009-0002-0196-4269>*

СПІВРОБІТНИЦТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ БАГАТОРІВНЕВОГО ВРЯДУВАННЯ НА СУБНАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Анотація. У статті зроблено намагання обґрунтування сутності та особливостей співробітництва територіальних громад, як механізму реалізації концепції багаторівневого врядування на субнаціональному рівні, визначення методичних підходів щодо застосування відповідних інструментів та практичних аспектів державної політики регіонального розвитку в Україні на основі аналізу нормативно-правових засад та публікацій українських науковців.

Щодо основних практичних аспектів організації співробітництва між територіальними громадами, які характерні для процесів оптимізації використання як внутрішніх ресурсів на основі спільного використання, так і залучення зовнішніх, варто відзначити такі можливості, як: зниження інвестиційних витрат з урахуванням спільного використання коштів; забезпечення переваг завдяки спільному використанню матеріальних і технічних ресурсів, економії коштів за рахунок спільних закупівель та збільшення обсягів; посилення позицій для залучення зовнішніх ресурсів, таких як: гранти, субсидії, позики; оптимізація інших процесів, як то: логістичні переваги завдяки плануванню спільних транспортних маршрутів; залучення спеціалізованого висококваліфікованого персоналу для вирішення специфічних галузевих проблем; налагодження виробничих процесів для забезпечення місцевих потреб; підвищення якості існуючих послуг для населення та розширення їх спектру, у тому числі завдяки спільному використанню електронних сервісів та цифрових рішень.

Ключові слова: *багаторівневе врядування, співробітництво територіальних громад, органи публічної влади, регіональна політика, регіональний розвиток, місцеве самоврядування, проєкти і програми місцевого розвитку.*

Як цитувати: Суворов В. П. Співробітництво територіальних громад як інструмент регіонального розвитку в контексті багаторівневого врядування на субнаціональному рівні. *Державне будівництво*. 2025. № 1 (37). С. 385–398. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-28>

In cites: Suvorov, V.P. (2025). Cooperation of territorial communities as a regional development tool in the context of multi-level governance at the subnational level. *State Formation*, no. 1 (37), 385–398. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-28> [in Ukrainian].

© Суворов В. П., 2025

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

Постановка проблеми і виокремлення невирішених питань. Різні аспекти співробітництва територіальних громад розглядаються українськими вченими, як невід’ємна складова реалізації державної політики регіонального розвитку. Актуалізуючи проблематику дослідження пошуку комплексних підходів, спрямованих на пошук дієвих форм та підвищення ефективності співробітництва територіальних громад, що в контексті багаторівневого врядування реалізується на субнаціональному рівні, постала необхідність проведення аналізу літературних джерел, що відображають проблемні питання реалізації концепції багаторівневого врядування на субнаціональному рівні, визначення методичних підходів щодо використання інструментів міжмуніципального співробітництва, регіонального і місцевого розвитку в Україні.

У цьому контексті заслуговують на увагу наукові розвідки українських науковців, які є представниками різних наукових шкіл: Н. Антонюк, В. Балдинюк, Т. Безверхнюк, А. Береза, Є. Бородін, З. Бурик, К. Васьківська, Д. Вацяк, О. Врублевський, Н. Гавкалова, Ю. Галімук, Н. Гапак, Н. Гончарук, О. Гриндей, І. Грицяк, І. Дегтярьова, Ю. Жеребух, К. Жовтяк, О. Західна, Т. Заяць, О. Ігнат, М. Їжа, С. Карпенко, В. Карпов, Р. Кірін, А. Ковальов, А. Колодій, Т. Корольова, Н. Котенко, І. Котова, Г. Краєвська, А. Крупник, В. Куйбіда, Л. Лозінська, В. Любка, П. Надолішній, О. Назарчук, О. Ольшанський, Т. Павлова, А. Пелехатий, Ю. Полякова, Л. Приходченко, О. Процик, С. Романюк, В. Савка, Т. Самойленко, С. Саханенко, Н. Сидоренко, Н. Ситник, В. Слюсаренко, Н. Сментина, А. Степанов, Т. Татарчук, А. Фіалковська, Т. Харченко, О. Червак, С. Чернов, Ю. Шаров, Б. Шевчук, П. Юшков та ін.

Незважаючи на досить значну кількість наукових публікацій за зазначеною проблематику, поки бракує системних досліджень, що стосуються комплексного аналізу пошуку дієвих механізмів реалізації концепції багаторівневого врядування на субнаціональному рівні в Україні на основі узагальнення нормативно-правових засад [19–22] та практичних аспектів реалізації регіональної політики у напрямі розвитку співробітництва територіальних громад.

Метою статті є обґрунтування сутності та особливостей співробітництва територіальних громад, як механізму реалізації концепції багаторівневого врядування на субнаціональному рівні, визначення методичних підходів щодо застосування відповідних інструментів та практичних аспектів державної політики регіонального розвитку в Україні на основі аналізу нормативно-правових засад та публікацій українських науковців.

Застосована методологія і **методи**. Методичний інструментарій, що використовувався для вирішення поставленої у статті мети, включає в себе системний підхід, концептуальний і функціонально-інтеграційний підходи, а також застосування цілого комплексу загальних і спеціальних методів і способів, зокрема: нормативний, інституційний, евристичний, інформаційно-аналітичний методи.

Виклад основного матеріалу. Ефективність багаторівневого управління на субнаціональному рівні визначається спроможністю реалізації регіональних

стратегій та стратегій розвитку територіальних громад, які повинні узгоджуватися з пріоритетами та цілями державної стратегії регіонального розвитку України. Водночас, координація діяльності органів публічної влади та місцевого самоврядування щодо формування та реалізації державної регіональної політики здійснюється шляхом узгодження цілей, пріоритетів, завдань та заходів органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час реалізації відповідних заходів, моніторингу та оцінки ефективності виконання визначених завдань [20].

Важливою складовою стратегічного планування розвитку територіальних громад є розробка та реалізація програм місцевого розвитку, що реалізуються через проекти місцевого розвитку, що об'єднані спільною метою та містять комплекс взаємопов'язаних завдань та відповідних заходів, спрямованих на досягнення цілей, визначених у стратегії розвитку територіальної громади, затвердженій відповідними сільськими, міськими та муніципальними радами [20]. Реалізація зазначених завдань, спрямованих на досягнення сталого збалансованого розвитку громад, належне забезпечення та відстоювання спільних інтересів територіальних громад за трансформаційних умов передбачає налагодження різних форм співробітництва.

Співпраця і партнерство територіальних громад є дієвим інструментом регіонального і місцевого розвитку, що обумовлено необхідністю вдосконалення організаційних засад функціонування місцевих органів публічної влади та здійснення владних повноважень на місцевому рівні. Територіальні громади, маючи значні повноваження, тим не менш відчують потребу у налагодженні конструктивної взаємодії, спрямованої, перш за все, на оптимізацію виконання соціальних зобов'язань, використання фінансових можливостей розвитку та забезпечення більш ефективної організації якісного надання передбачених послуг мешканцям, членам відповідних громад [12].

На думку колективу авторів: Н. Антонюк, О. Процик, В. Любка, Ю. Жеребук, В. Савка, для створення належної системи управління регіональним соціально-економічним розвитком необхідно здійснити інституційне оцінювання розвитку територіальних громад, запровадити ефективні механізми контролю та дієві інструменти забезпечення балансу функцій та протидії дисфункціям в системі органів місцевої влади, провести ідентифікацію рівня делегування повноважень [1].

Як зазначає Н. Гончарук, для забезпечення сталого регіонального розвитку та покращення якості і доступності публічних послуг для громадян, які мають надаватися безпосередньо в громадах, важливим інструментом може бути співробітництво територіальних громад, враховуючи поєднання зусиль, спрямованих на забезпечення ефективності такої співпраці в різних сферах життєдіяльності територіальних громад. При цьому, успіх співпраці залежить від того, чи дотримуються територіальні громади основних принципів співробітництва, принципів демократичного управління, а також від ефективного використання різних форм, методів та інструментів, передбачених законодавством [7].

Користуючись різними визначеннями, які містяться в доступній літературі, узагальнено, сутність співробітництва територіальних громад можливо розглядати, як комплекс заходів, що полягає у спільному вирішенні місцевих проблем та реалізації довгострокових і середньострокових завдань регіонального розвитку. При цьому, процес співробітництва територіальних громад являє собою поєднання їх зусиль та ресурсних можливостей на договірній основі для вирішення актуальних стратегічних завдань і поточних проблем соціально-економічного розвитку відповідних суб'єктів. Кінцевим індикатором ефективності такого співробітництва має бути підвищення якості життя громадян, мешканців громади через покращення якості послуг, що забезпечують органи місцевого самоврядування [2; 5; 18; 26].

Співробітництво територіальних громад регулюється Законом України “Про співробітництво територіальних громад” [22] та Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” [21]. Відповідні нормативно-правові акти визначають основи, форми та механізми взаємодії громад у вирішенні спільних питань місцевого значення. Зокрема, Закон “Про місцеве самоврядування в Україні” [21] встановлює: право територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення; управляти майном, затверджувати програми розвитку, місцеві бюджети та контролювати їх виконання; можливість об'єднання громад на договірній основі для спільного управління та використання комунального майна; створювати спільні органи та служби для здійснення статутних повноважень.

Забезпечення ефективності функціонування та розвитку громад передбачає їх здатність до самостійного вирішення потреб мешканців, що стосуються освітніх послуг, соціального захисту, охорони здоров'я, культури, комунального господарства, мінімізації залежності від фінансування з державного бюджету, а також розвитку комунального господарства і місцевої інфраструктури, або розв'язання зазначених проблем шляхом конструктивної співпраці в межах співробітництва з іншими громадами [9].

На думку В. Балдинюк, таке співробітництво є важливою складовою функціонування та розвитку децентралізованих соціально-економічних систем, оскільки більша автономія громади сприяє кращим можливостям для співпраці з іншими територіальними одиницями, що зацікавлені у реалізації спільних проєктів [2].

На думку З. Бурик, під час створення стратегічних планів розвитку територіальних громад важливо чітко визначати як напрямки і ресурси, так і форми та можливості довгострокової співпраці між громадами, оскільки, аналізуючи деякі стратегічні плани, виявляється недостатнім врахування саме можливостей потенційної взаємодії, зважаючи на те, що стратегії розвитку суміжних територіальних громад як правило перетинаються, але переваги потенційного співробітництва не враховуються, хоча це може принести користь від спільного використання наявних ресурсів [3].

На думку авторів К. Васьківська, А. Пелехатий, Ю. Галімух, Л. Лозінська, щодо необхідності затвердження програми сприяння співпраці між територіальними громадами на регіональному рівні та визначення важелів сприяння такій взаємодії, визначення напрямків співпраці, що є пріоритетними для розвитку регіону, та сприяння їх реалізації громадами шляхом спільних дій, насамперед через певну фінансову підтримку з регіонального бюджету. Така фінансова підтримка буде спрямована на реалізацію проєктів, які є важливими не лише для громад, а й визначені як пріоритетні на регіональному рівні, тобто спрямовані на подальший розвиток і масштабування відповідного досвіду у перспективі [4].

Напрямами співпраці у відповідних сферах співробітництва можуть бути спільні інтереси територіальних громад, що відповідають їхнім статутним повноваженням. Відповідно, основними формами співпраці можуть бути: договірна співпраця (укладення угод між громадами); формування спільних органів управління для реалізації спільних проєктів; спільне фінансування та управління комунальним майном; створення об'єднань кількох громад [22]. Особливості співробітництва в умовах дії воєнного або надзвичайного стану визначені, зокрема Законом України “Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку співробітництва територіальних громад” від 13 травня 2025 року № 4425-IX [19].

На законодавчому рівні співпраця між територіальними громадами визначається як певні взаємні відносини, які стосуються двох або більше територіальних громад, що здійснюються на договірній основі у формах, встановлених законом, з метою забезпечення соціально-економічного та культурного розвитку територій, підвищення якості послуг, що надаються населенню, на основі спільних інтересів та цілей, шляхом ефективного здійснення законодавчо встановлених повноважень органів місцевого самоврядування [22].

Держава вживає заходи для сприяння розвитку співробітництва між територіальними громадами у спосіб, визначений статтею 15 Закону України “Про співробітництво територіальних громад” [22], який передбачає, зокрема: надання субвенцій місцевим бюджетам суб'єктів співробітництва з пріоритетних напрямів державної політики; передачу об'єктів державної власності у спільну власність суб'єктів співробітництва; методичне, організаційне та інше забезпечення діяльності суб'єктів співробітництва. З цією метою організоване співробітництво має відповідати певним характеристикам і чітко визначеним критеріям та унормованим вимогам. Держава заохочує співробітництво, зокрема, якщо: посилено здатність суб'єктів співробітництва забезпечувати виконання законодавчо встановлених повноважень; до співробітництва залучаються додаткові ресурси, зокрема фінансові; співробітництво здійснюється більше як трьома суб'єктами такої співпраці; забезпечується широка участь ініціативної громадськості у здійсненні співробітництва [12].

Згідно із Законом України “Про співробітництво територіальних громад” [22], організація співробітництва громад являє собою унормовану законом процедуру, що складається із низки логічно-послідовних та взаємодоповнюючих етапів, які передбачають зокрема: 1) ініціювання співробітництва; 2) вирішення питання щодо надання чи ненадання згоди на організацію співробітництва; 3) розгляд отриманої пропозиції від ініціатора співробітництва про початок переговорів; 4) утворення комісії та підготовка проекту договору; 5) громадське обговорення проекту договору про співробітництво; 6) схвалення проекту договору про співробітництво; 7) укладення договору про співробітництво [22]. Кожен із перелічених етапів, передбачає вжиття уповноваженими суб’єктами низки необхідних організаційних, адміністративних та координаційних заходів для досягнення проміжних та кінцевих цілей співробітництва.

Так, організаційним чинником інституціалізації міжсекторального партнерства і співробітництва, спрямованого на розвиток територіальних громад і залучення таким чином додаткових інвестицій, є нормативне забезпечення та регламентування такого співробітництва на основі договору, який чітко визначатиме умови, зобов’язання та відповідальність сторін у такій взаємодії, а також готовність враховувати інтереси зацікавлених сторін [10].

Для забезпечення більш детальної правової регламентації зазначених положень законодавства стосовно співробітництва територіальних громад, Кабінетом Міністрів України визначається Порядок державного стимулювання такого співробітництва. Для практичного застосування відповідних положень, Міністерство розвитку громад та територій України розробляє та оприлюднює на інформаційних ресурсах відповідні методичні рекомендації [13–15].

Територіальні громади, що беруть участь у процесі співробітництва через відповідні представницькі органи, можуть: об’єднувати ресурси для покращення рівня життєзабезпечення; надавати нові послуги або покращувати якість послуг, що вже надаються громадянам (наприклад, послуги зі збору сміття, водопостачання, транспортні послуги, послуги доступу до мережі інтернет); залучати інвестиції, а також приймати участь у проєктах на засадах публічно-приватного партнерства, що стосуються зокрема: поводження з твердими побутовими відходами, їх збирання, придбання спецтехніки; ремонту доріг місцевого значення, реконструкції об’єктів соціальної інфраструктури; підтверджувати спроможність та підвищувати рівень довіри для отримання кредитних коштів з боку позичальників, а також міжнародної технічної допомоги від фондів сприяння місцевому розвитку, інших не заборонених джерел; покращувати якість надання адміністративних послуг шляхом залучення більш кваліфікованого персоналу та об’єднання наявних ресурсів; створювати можливості для розширення підприємницьких ініціатив, диверсифікації виробництва та інших видів економічної діяльності, а також створення нових робочих місць [6].

На думку О. Гриндей, співробітництво має значний потенціал, використання якого може бути корисним для забезпечення стійкого розвитку територіальних громад, незалежно від їх масштабу. Водночас, воно може сприяти вирішенню проблеми неефективного використання наявних ресурсів територіальних громад [8].

Слід зазначити, що в сучасних економічних умовах господарювання співробітництво є цілком логічним, оскільки надає можливість покращення якості надання послуг для місцевого населення завдяки ефекту масштабу, залежно від того, наскільки більша чисельність громадян користується певними послугами, або чим більший обсяг цих послуг, тим менші витрати, пов'язані з їх наданням. Переваги такої співпраці очевидні і полягають, зокрема в об'єднанні використання ресурсного потенціалу різних адміністративно-територіальних одиниць та можливостей фахової взаємодії органів місцевого самоврядування, оскільки це сприяє підвищенню ефективності господарювання та управління. До переваг взаємодії територіальних громад, також цілком можливо віднести й використання спільного досвіду надання певних видів послуг мешканцям громад, зважаючи на те, що ефективно надання певних послуг можливе на території, яка виходить за межі території, що належить до первинного рівня системи адміністративно-територіального устрою. З огляду на обмеженість ресурсів для їх розвитку та прагнення зміцнити спільний ресурсний потенціал, громади мають таким чином можливість організовувати співпрацю та вирішувати актуальні питання місцевого значення [5].

На думку Т. Заяць та Г. Краєвської, сучасна модель міжсекторальної взаємодії та співробітництва в територіальних громадах повинна базуватися на взаємодоповнюваності їхніх інтересів, ефективній комунікації та плідній співпраці, що дозволяє вести конструктивний діалог та зменшує негативні наслідки конкуренції між різними структурами та соціальними групами на шляху до досягнення спільних цілей та вирішення конкретних завдань. Це може бути ефективним засобом всебічного розвитку громади, оскільки йдеться не лише про об'єднання зусиль та ресурсів сторін-учасниць, а й про посилення спільної відповідальності за результати діяльності, що здійснюється в різних сферах: фінансово-економічній, безпеково-екологічній, освітній та гуманітарній [10]. При цьому, як вважають автори, конструктивна партнерська взаємодія в територіальних громадах поступово обмежить такі явища, як пасивність окремих суб'єктів, недостатній професійний рівень працівників місцевих органів публічної влади; слабе інформування та консультивання щодо включення додаткових інструментів розвитку в умовах децентралізованої системи управління, тощо [10].

Щодо основних практичних аспектів організації співробітництва між територіальними громадами, які характерні для процесів оптимізації використання як внутрішніх ресурсів на основі спільного використання, так і залучення зовнішніх, варто відзначити такі можливості, як: зниження інвестиційних витрат за відсутності потреби у значному розширенні

інфраструктури з урахуванням спільного використання коштів; забезпечення переваг завдяки спільному використанню матеріальних і технічних ресурсів, майна, цінного обладнання, економія коштів за рахунок спільних закупівель та збільшення обсягів; посилення позицій для залучення зовнішніх ресурсів, таких як: гранти, субсидії, позики; оптимізація інших процесів, як то: логістичні переваги завдяки плануванню спільних транспортних маршрутів; залучення спеціалізованого висококваліфікованого персоналу для вирішення специфічних галузевих проблем, налагодження виробничих систем для забезпечення місцевих потреб, підвищення якості існуючих послуг для населення та розширення їх спектру, у тому числі завдяки спільному використанню електронних сервісів та цифрових рішень [25].

Отже, співробітництво полягає у поєднанні зусиль органів місцевого самоврядування, які співпрацюють з питань планування, організації та реалізації заходів щодо забезпечення збалансованого розвитку протягом певного періоду часу, спрямованих на економічне зростання, покращення якості послуг, розвиток інфраструктури, а також підвищення результативності діяльності відповідних органів місцевого самоврядування [12]. Щодо конкретних організаційних форм співробітництва, а також практичних механізмів, що стосуються у тому числі утворення спільних комунальних підприємств, установ та організацій, а також їх спільного фінансування (утримання), то вони наведені у відповідному Законі «Про співробітництво територіальних громад» [22], дії якого поширюються на різні сфери суспільного розвитку, що стосуються життєдіяльності територіальних громад.

Дії цього Закону поширюються на різні сфери, що стосується, зокрема: комплексу заходів із забезпечення благоустрою територій, забезпечення належних умов вивезення сміття та утилізації відходів; ремонту доріг місцевого значення; місцевої пожежної охорони; спільного фінансового менеджменту організацій комунальної форми власності; закладів охорони здоров'я, особливо первинного рівня надання медичних послуг; створення ефективних організаційних умов для надання якісних послуг у житлово-комунальній сфері; делегування виконання з належного адміністрування реєстру територіальних громад; будівництва газопроводів, водогонів, водозахисних споруд; розвитку мережі Інтернет; інших напрямів діяльності тощо [12; 13].

Згідно із Реєстром договорів про співробітництво територіальних громад, станом на 28 лютого 2025 р. укладено 1225 договорів серед громад з різними формами співробітництва [23].

Як зазначають Н. Ситник та К. Жовтяк, найбільше укладених договорів про співробітництво територіальних громад у відсотках складають договори про реалізацію спільних проєктів та співфінансування комунальних підприємств, тоді як, договори про делегування виконання завдань та про утворення спільних комунальних підприємств поки мають недостатньо розвинений рівень співпраці [24]. Щодо конкретних сфер співробітництва, то найбільша частка проєктів співробітництва стосується сфери освіти, охорони

здоров'я, соціального забезпечення, менша – проєктів, які стосуються сфери житлово-комунального господарства, благоустрою, пожежної безпеки, інших проєктів [17].

На думку В. Балдинюк, спільні проєкти в рамках співпраці між територіальними громадами можуть бути більш привабливими для міжнародних донорів та інвесторів, відкриваючи нові канали фінансування та технічної допомоги для громад. У цьому контексті, як зазначає автор, важливо знаходити можливості для залучення коштів з грантових програм та державно-приватного партнерства для реалізації проєктів у рамках розвитку співпраці між територіальними громадами, використовуючи у тому числі й інноваційні інструменти співробітництва й сучасні можливості для продуктивних комунікацій [2].

Досить доречним і слушним на наш погляд з точки зору позитивного міжнародного досвіду співпраці, є бачення О. Ігната, який зазначає, що до інноваційних інструментів співробітництва між територіальними громадами за умов воєнного стану та під час повоєнного відновлення в Україні може належати кластеризація і створення «спільнот співпраці». Так, за визначенням The US Food and Drug Administration (FDA) «спільноти співпраці» (Collaborative Communities) являють собою безперервні «форуми», де представники державного, підприємницького та громадського секторів активно співпрацюють для досягнення спільних цілей і результатів, вирішення комплексних проблем й використання колективних можливостей на основі формування корпоративної культури в атмосфері взаємної довіри та відкритості [11; 27].

Розвиток співпраці між територіальними громадами також має бути забезпечений необхідними інформаційними ресурсами. Для цього необхідно вивчити потреби ключових зацікавлених сторін у різних інструментах інформування громадськості про співпрацю, її особливості та можливості для реалізації, використовуючи зокрема: анкетування, особисті зустрічі, інтерв'ювання, обговорення, семінари, конференції, опитування з метою вивчення громадської думки, збір та аналіз інформації з офіційних відкритих джерел, а також інших перевірених публічних медіаресурсів. З метою більш широкого інформування різних верств населення громад з питань співпраці та стосовно особливостей і переваг співпраці між територіальними громадами рекомендується готувати більш селективні спеціальні інформаційні матеріали, аналітичні статті, оприлюднювати інтерв'ю з ключовими експертами, представниками публічних органів влади, міжнародних донорських організацій, що підтримують реалізацію проєктів співпраці для їх публікації в засобах масової інформації. Крім того, поширення інформації серед широкої громадськості про співпрацю та партнерство між територіальними громадами здійснюватиметься шляхом публікації відповідного контенту та його обговорення в соціальних мережах як однієї з форм громадської участі та забезпечення прозорості відповідних процесів [12].

Таким чином, співробітництво територіальних громад є дієвим чинником регіонального і місцевого розвитку, що потребує вдосконалення організаційних механізмів та подальшої інституціалізації процесів формування системи багаторівневого врядування в Україні на субнаціональному рівні.

Перспективами подальших розвідок вважаємо необхідність формування комплексного механізму реалізації концепції багаторівневого врядування в Україні на основі удосконалення методичних підходів, інструментів та практичних аспектів забезпечення ефективності програм і проєктів регіонального та місцевого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Н. А., Процик О. С., Любка В. В., Жеребук Ю.-Д. Р., Савка В. Б. Система управління соціально-економічним розвитком територіальних громад у сучасних інституційних умовах. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2023. Вип. 36. С. 217–224. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7794831>
2. Балдинюк В. М. Співробітництво територіальних громад України: виклики та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-29>
3. Бурик З. М. Розвиток регіонів та ОТГ в контексті реформи децентралізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 85–90.
4. Васьківська К. В., Пелехатий А. О., Галімух Ю. О., Лозінська Л. Д. Співробітництво територіальних громад в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. 2019. № 8. DOI: [10.32702/2307-2105-2019.8.1](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.8.1)
5. Врублевський О. С. Співробітництво територіальних громад (бібліотечка місцевого самоврядування). Київ : ІКЦ «Легальний статус», 2014. 56 с.
6. Врублевський О. С. Співробітництво територіальних громад : сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник Інституту громадянського суспільства*. 2016. № 40. С. 18–19.
7. Гончарук Н. Співробітництво територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2023. Том 11. № 2. С. 24–30. DOI: <https://doi.org/10.15421/152315>
8. Гриндей О. І. Міжмуніципальне співробітництво – інноваційна форма місцевого розвитку. *Наукові праці ЧДУ*. 2015. Вип. 252. Т. 263. С. 54–58.
9. Західна О. Р., Вацяк Д. І., Жовтяк К. В. Формування спроможних територіальних громад як важливий напрям децентралізації в Україні. *Регіональна економіка та управління*. 2020. № 4. С. 40–44. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/7589/1/Регіональна%20економіка%20№4%20%2830%29_2020%20%28281%29.pdf
10. Заяць, Т., Краєвська, Г. Міжсекторальна співпраця в контексті соціального розвитку територіальних громад України. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 1 (55). С. 59–77. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2024.01.059>
11. Ігнат О. Співробітництво територіальних громад у сфері охорони здоров'я: виклики та інноваційні інструменти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2023. № 2. С. 19–26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-3>
12. Ковальов А. І., Корольова Т. С., Сментина Н. В., Павлова Т. В., Карпов В. А., Фіалковська А. А., Котова І. М. Інструментарій місцевого економічного розвитку: теорія, методологія, практика : монографія / за заг. ред. А. І. Ковальова. Київ : ФОП Гуляєва В. М., 2021. 413 с.

13. Кірін Р. Право територіальних громад: стан, проблеми, перспективи. *International Science Journal of Jurisprudence & Philosophy*. 2022. Vol. 1. No. 4. 9–26. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjpp.20220104.02>
14. Методичні рекомендації щодо практичного застосування положень Закону України «Про співробітництво територіальних громад» в частині організації та юридичного оформлення співробітництва // Міністерство розвитку громад та територій України : сайт. Київ, 2016. 29 с. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2015/12/Metodychka.pdf>
15. Методичні рекомендації щодо практичного використання примірних форм договорів про співробітництво територіальних громад // Міністерство розвитку громад та територій України : сайт. Київ, 2016. 23 с. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/06/Metod_recomend_spivrobit.pdf
16. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. URL: <https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring>
17. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади: станом на 01 липня 2023 р. (2023b). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: https://mtu.gov.ua/files/00._84.pdf
18. Організація співробітництва територіальних громад в Україні : практич. посіб. для посадових осіб місцевого самоврядування. Київ. 2017. 105 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/11/Organizatsiya-spivrobitnistva-teritorialnih-gromad-v-Ukrayini.pdf>
19. Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку співробітництва територіальних громад : Закон України від 13 травня 2025 року № 4425-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4425-20#Text>
20. Про засади державної регіональної політики : Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
21. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
22. Про співробітництво територіальних громад : Закон України № 1508-VII від 17.06.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 34. Ст. 1167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
23. Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад (2025). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/content/reestr-dogovoriv-pro-spivrobitnictvo-teritorialnih-gromad.html>
24. Ситник Н. С., Жовтяк К. В. Сучасні тенденції розвитку співробітництва територіальних громад в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. №6. С. 120–126. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-6-120-126>
25. Співробітництво територіальних громад: нові можливості для розвитку // Чернівецький центр розвитку місцевого самоврядування. URL: <http://lgdc.org.ua/branch/23/spivrobitnytvo-terytorialnyh-gromad-novi-mozhlyvosti-dlya-rozvytku>
26. Татарчук Т. Співробітництво територіальних громад: нові можливості для розвитку. *Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування*. 2019. № 1. С. 40–45. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/misceve-samovryaduvannya/1362/>
27. Collaborative Communities: Addressing Health Care Challenges Together. The US Food and Drug Administration. 23.06.2023. URL: <https://www.fda.gov/about-fda/cdrh-strategic-priorities-andupdates/collaborative-communities-addressing-health-care-challenges-together#whatis>

Стаття надійшла до редакції 15.04.2025 р.

Стаття рекомендована до друку 20.05.2025 р.

Suvorov V. P.,

Candidate of Sciences in Public Administration,

Assistant Professor of the Department of Public Health and Health Care Management,

Kharkiv National Medical University,

4 Nauky Avenue, Kharkiv, 61000, Ukraine

e-mail: vip.suvorov@gmail.com <https://orcid.org/0009-0002-0196-4269>

COOPERATION OF TERRITORIAL COMMUNITIES AS A REGIONAL DEVELOPMENT TOOL IN THE CONTEXT OF MULTI-LEVEL GOVERNANCE AT THE SUBNATIONAL LEVEL

Annotation. The article attempts to substantiate the essence and features of cooperation between territorial communities as a mechanism for implementing the concept of multilevel governance at the subnational level, to identify methodological approaches to the application of relevant instruments and practical aspects of state policy of regional development in Ukraine based on the analysis of regulatory and legal principles and publications of Ukrainian scientists.

Regarding the main practical aspects of organizing cooperation between territorial communities, which are characteristic of the processes of optimizing the use of both internal resources based on joint use and attracting external ones, it is worth noting such opportunities as: reducing investment costs taking into account the joint use of funds; ensuring advantages through the joint use of material and technical resources, saving money through joint procurement and increasing volumes; strengthening positions for attracting external resources, such as: grants, subsidies, loans; optimizing other processes, such as: logistical advantages through planning joint transport routes; attracting specialized highly qualified personnel to solve specific industry problems, setting up production systems to meet local needs, improving the quality of existing services for the population and expanding their range, including through the joint use of electronic services and digital solutions.

Keywords: *multi-level governance, cooperation of territorial communities, public authorities, regional policy, regional development, local self-government, local development projects and programs.*

REFERENCES

1. Antonyuk, N.A., Protsyk, O.S., Lyubka, V.V., Zhrebukh, Yu.-D.R., Savka, V.B. (2023). System of management of socio-economic development of territorial communities in modern institutional conditions. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law. Economic series. Legal series, is. 36*, 217–224. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7794831>
2. Baldynyuk, V.M. (2024). Cooperation of territorial communities of Ukraine: challenges and prospects. *Economy and society, is. 63*. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-29>
3. Buryk, Z.M. (2020). Development of regions and ATCs in the context of decentralization reform. *Investments: practice and experience, no. 23*, 85–90.
4. Vaskivska, K.V., Pelekhaty, A.O., Halimuk, Yu.O., & Lozinska, L.D. (2019). Cooperation of territorial communities in the context of decentralization. *Effective economy, no. 8*. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.8.1
5. Vrublevskiy, O.S. (2014). Cooperation of territorial communities (local self-government library. Kyiv: ICC “Legal status”. 56 p.
6. Vrublevskiy, O.S. (2016). Cooperation of territorial communities: current state and development prospects. *Bulletin of the Institute of Civil Society, no. 40*, 18–19.
7. Honcharuk, N. (2023). Cooperation of territorial communities in the context of decentralization of power in Ukraine. *Aspects of public administration, vol. 11, no. 2*, 24–30. DOI: <https://doi.org/10.15421/152315>

8. Grindey, O.I. (2015). Intermunicipal cooperation – an innovative form of local development. *Scientific works of the ChSU*, is. 252, tom 263, 54–58.
9. Zakhidna, O.R., Vatsiak, D.I., Zhovtyak, K.V. 2020. Formation of capable territorial communities as an important direction of decentralization in Ukraine. *Regional Economy and Management*, no. 4, 40–44. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/7589/1/Региональная%20экономика%20No4%20%2830%29_2020%20%281%29.pdf
10. Zayats, T., Krayevska, G. (2024). Intersectoral cooperation in the context of social development of territorial communities of Ukraine. *Demography and social economy*, no. 1 (55), 59–77. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2024.01.059>
11. Ignat, O. (2023). Cooperation of territorial communities in the field of health care: challenges and innovative tools in the conditions of martial law and post-war recovery in Ukraine. *Public administration and local self-government*, no. 2, 19–26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-3>
12. Kovalyov, A.I., Koroleva, T.S., Smentyna, N.V., Pavlova, T.V., Karpov, V.A., Fialkovska, A.A., Kotova, I.M. (2021). Toolkit of local economic development: theory, methodology, practice: monograph. A.I. Kovaleva (Ed.). Kyiv: FOP Gulyaeva V. M., 413 p.
13. Kirin, R. (2022). Law of territorial communities: state, problems, prospects. *International Science Journal of Jurisprudence & Philosophy*, vol. 1, no. 4, 9–26. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjpp.20220104.02>
14. Methodological recommendations on the practical application of the provisions of the Law of Ukraine “On Cooperation of Territorial Communities” in terms of the organization and legal registration of cooperation” (2016). Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine: website. Kyiv. 29 p. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2015/12/Metodychka.pdf>
15. Methodological recommendations on the practical use of sample forms of agreements on cooperation of territorial communities (2016). Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine: website. Kyiv. 23 p. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/06/Metod_recomend_spivrobit.pdf
16. Monitoring the process of decentralization of power and reform of local self-government (2025). URL: <https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring>
17. Monitoring the reform of local self-government and territorial organization of power: as of July 01, 2023 (2023b). Ministry of Development of Communities, Territories and Infrastructure of Ukraine. Kyiv. URL: https://mtu.gov.ua/files/00_84.pdf
18. Organization of cooperation of territorial communities in Ukraine: practical manual for local self-government officials. (2017). Kyiv. 105 p. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/11/Organizatsiya-spivrobitnitstva-teritorialnih-gromad-v-Ukrayini.pdf>
19. On amendments to some laws of Ukraine on the development cooperation of territorial communities. Law of Ukraine dated May 13, 2025 No. 4425-IX. (2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4425-20#Text>
20. On the principles of state regional policy: Law of Ukraine No. 156-VIII dated February 5, 2015. (2015). *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. No. 13. Art. 90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
21. On local self-government in Ukraine. Law of Ukraine dated May 21, 1997 No. 280/97-BP. (1997). *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. No. 24. Art. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
22. On cooperation territorial communities: Law of Ukraine No. 1508-VII of June 17, 2014. (2014). *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. No. 34. Art. 1167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

23. Register of agreements on cooperation of territorial communities (2025). Ministry of Development of Communities, Territories and Infrastructure of Ukraine. URL: <https://mtu.gov.ua/content/reestr-dogovoriv-pro-spivrobitnictvo-teritorialnih-gromad.html>
24. Sytnyk, N.S., Zhovtiak, K.V. (2021). The Modern Trends in Development of Cooperation of Territorial Communities in Ukraine. *Business Inform*, 6, 120–126. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-6-120-126>
25. Cooperation of territorial communities: new opportunities for development // Chernivtsi Center for the Development of Local Self-Government. URL: <http://lgdc.org.ua/branch/23/spivrobitnyctvo-terytorialnyh-gromad-novi-mozhlyvosti-dlya-rozvytku>
26. Tatarchuk, T. (2019). Cooperation of territorial communities: new opportunities for development. *Bukovynskyi Bulletin of State Service and Local Self-Government*, no. 1, 40–45. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/misceve-samovryaduvannya/1362/>
27. Collaborative Communities: Addressing Health Care Challenges Together. (2023). The US Food and Drug Administration. 06/23/2023. URL: <https://www.fda.gov/about-fda/cdrh-strategic-priorities-andupdates/collaborative-communities-addressing-health-care-challenges-together#whatis>

The article was received by the editors 15.04.2025.

The article is recommended for printing 20.05.2025.